

MAAILMANKATSOMUS SAMUEL BECKETTIN NÄYTELMÄSSÄ WAITING FOT GODOT

Maiju Nurmesniemi

Proseminaaritutkielma
Jyväskylän yliopiston
Kirjallisuuden laitoksessa
Kevät 2002

SISÄLLYS	2
1. JOHDANTO	3
1.1 Samuel Beckett ja näytelmä Waiting for Godot	3
1.2 Absurdi draama	4
1.3 Tutkimusongelman asettelu	5
2. MAAILMANKATSOMUKSIA GODOT'TA ODOTELLESSA	6
2.1 Vladimir	6
2.2 Estragon	12
2.3 Pozzo	17
3. PÄÄTÄNTÖ	21
LÄHTEET	23
LIITE	24

1. JOHDANTO

1.1 Samuel Beckett ja näytelmä *Waiting for Godot*

Arvoitus nimeltä Samuel Barclay Beckett (1906–1989) kertoi aina kysyttäessä syntyneensä pitkäperjantaina, joka sattui sinä vuonna olemaan myös perjantai 13. päivä. Silloinen tapa Irlannissa merkitä syntyneet on siksi meille kummallinen, että varmuutta hänen syntymänsä todellisesta ajankohdasta ei voi saada. Kaikki tämä sopii kuvaan. Beckett oli heti syntymästään outo ja erilainen. Koulupoikana luokkatoverit vieroksuivat hänen julmaa huumoriaan, ja Samuel oli lapsuudestaan saakka yksinäinen. Hänen perheensä oli tavallinen protestanttinen perhe, joka periaatteessa tarjosi kaikki edellytykset onnelliseen lapsuuteen, mutta poika oli taipuvaisempi melankoliaan.

Beckett opiskeli ja myöhemmin työskentelikin jonkin aikaa Dublinin Trinity Collegessa. Hänen uransa opettajana jäi lyhyeksi, koska häntä vaivasi opettaa jotakin sellaista, josta hän ei itsekään tiennyt mielestään riittävästi. Hän alkoi matkustella ja kirjoittaa. Beckettin tekstejä ei kuitenkaan ymmärretty eikä arvostettu Dublinin kirjailijapiireissä, ja oman paikkansa hän löysikin Pariisista. Siellä hän kohtasi myös tulevan oppi-isänsä sekä hyvän ystävänsä James Joycen.

Nykyään Beckett kuuluu tutkituimpiin moderneista kirjailijoista, ja vuonna 1969 hänelle annettiin kirjallisuuden Nobel-palkinto. *Waiting for Godot* oli Beckettin teoksista se, joka nosti hänet maailmanmaineeseen, kirjailijan omaksi yllätykseksi. Hänen tuotantonsa on laaja ja monipuolinen, ja se käsittää romaaneja, runoja, esseitä ja muita näytelmiä, joita hän itse piti *Godot*'ta tärkeämpinä. Tämän ensimmäisen näytelmänsä hän oli kirjoittanut omaksi huvikseen, eikä hän antanut sille paljoakaan taiteellista arvoa. Hänestä oli ollut vain hauskaa suoltaa dialogia paperille ja kuvitella hahmojen liikehdintää lavalla. Tuloksena oli kuitenkin yksi edellisen vuosisadan merkittävimpiä

näytelmäkirjallisuuden teoksia, ja sen ensiesityksen jälkeen, Pariisissa 1953, teatteri ei ollut enää entisensä.

Näytelmän päähenkilöt ovat kaksi vanhaa kulkuria, Vladimir ja Estragon, jotka kuluttavat aikaa toivon ja epätoivon rajamailla. He odottavat tien pielessä, puun vieressä, sovitussa paikassa mystistä henkilöä nimeltä Godot. Tämän kaksinäytöksisen tragikomedian kummassakin näytöksessä he kohtaavat isännän ja orjan, Pozzo ja Lucky nimiltään, sekä pojan joka tuo Godot'ltä viestin, ettei tämä pääse tänään tulemaan, mutta huomenna varmasti.

Ajan kuluttaminen, sanalla sanoen odottaminen, on siis näytelmän keskeisin teema. Absurdin draaman tyypillisenä edustajana näytelmässä ei ole varsinaista juonta tai loppuratkaisua, vaikka jonkinlaista kehitystä tapahtuukin. Henkilöhahmot elävät jossakin hieman hirvittävän oloisessa, epätodellisessa tyhjiössä, jossa heidän olemassaolollaan ei tunnu olevan minkäänlaista merkitystä. Tekstin sävy onnistuu kuitenkin olemaan kepeä ja viihdyttävä, mikä antaa sille omalaatuisen huumorin ja myötätunnon leiman.

1.2 Absurdi draama

Absurdi draama marssittaa näyttämölle ryhmän hahmoja, jotka puhuvat loputtomiin, vaikka heillä ei tunnu olevan mitään sanottavaa (Ekroos 1983: 39). Lisäksi puhe usein on ristiriidassa toiminnan kanssa tai niillä ei ole mitään loogista tekemistä toistensa kanssa. Absurdin draaman maailma ilmaisee ihmisen elämän tarkoituksettomuuden ympäristössä, jonka kanssa hän ei ole sopuossuussa, ympäristössä jonka kanssa hänen elämällään ei ole mitään tekemistä. Tietoisuus tästä tarkoituksettomuudesta synnyttää metafysisen ahdistuksen tilan, joka on absurdin draaman keskeinen teema. (Hinchliffe 1969: 1.) Ihmisen itsensä luoma ympäristö, historiallinen ja sosiaalinen konteksti, puuttuu, ja näin hän on keskellä vierasta todellisuutta, jossa hänen teoillaan ei ole mitään merkitystä. Tekstin maailma on hyvin pelkistetty.

Absurdi draama irvailee porvarillisille arvoille, pikkumaisuuden ja kaavamaisten tottumuksien yhteiskunnalle; tämä taso on sille hyvin ominainen ja selkeästi havaittava (Hinchliffe 1969: 11). Lisäksi se kertoo jotakin kovin oleellista elämän syvimmästä olemuksesta ja ihmisen osasta maan päällä. Kun henkilöhahmot riisutaan sattumanvaraisista, sosiaalisen ja historiallisen kontekstin luomista olosuhteista jäljelle jäävät vain eksistenssin perustavinta laatua olevat tilanteet ja valinnat: elämä, kuolema, eristys ja kommunikaatio (Esslin 1961: 291–293).

Martin Esslin (1918–2002) oli ensimmäinen, joka käytti absurdin termiä teatteritekstin määrittelemiseen kirjassaan *The Theater of the Absurd* (1961), joka lukeutuu myös tämän tutkielman lähdeteoksiin. Esslin jäljittää absurdin draaman juuria aina mimiikan varhaisimmista muodoista varieteehen, unohtamatta Marxin veljesten kaltaisia edustajia elokuvan alalla, sekä nonsense-runouden muinaismuodoista unikirjallisuuteen ja keskiajan allegoriseen draamaan (Esslin 1965: 15). Ensimmäinen modernin absurdin draaman mitat täyttävä näytelmäteos, Alfred Jarryn (1873–1907) *Ubu Roi*, löytyy jo vuodelta 1896, vaikka nykyisessä muodossaan absurdi draama on sodanjälkeinen ilmiö. Samuel Beckettin lisäksi Esslin listasi huomattavimmiksi tämän koulukunnan edustajiksi muiden muassa Eugène Ionescon, Arthur Adamovin, Jean Genet'n sekä Harold Pinterin, jotka kaikki vaikuttivat 1950-luvulla.

1.3 Tutkimusongelman asettelu

Waiting for Godot oli ensimmäinen lajiaan absurdiräätelmä, joka herätti laajaa huomiota sekä saavutti suurta suosiota. Se syntyi oikeaan aikaan, oikean kirjailijan kynästä. Beckett toimi aktiivisesti Ranskan vastarintaliikkeessä toisen maailmansodan aikana.

”Sota oli päättynyt ja uusi aikakausi koittanut: rautaesiripun, kylmän sodan ja ydinaseiden aikakausi. Vanhat kirjalliset konventiot eivät enää toimineet, salonkikomedit olivat haalistuneet, surrealismi oli kuihtunut, eksistentiaalisuus oli nousussa. Teatteriyleisö janoi jotakin uutta joka ilmaisisi ihmistä uudessa maailmantilanteessa. Beckett antoi sen heille. Ja silti, tästä ’sosiaalisesta tilauksesta’ huolimatta *Huomenna hän tulee* (*Waiting for Godot*) elää omaa elämäänsä, seisoo omilla jaloillaan ja onnistuu lähestymään ihmistä universaalilla tasolla.” (Beckett 1990: 128, jälkisanat.)

Ihminen on sosiaalinen eläin, joka aikojen alusta on vahvistanut identiteettiään lauman jäsenenä erilaisin rituaalein. Teatteri on alkujaan eriytynyt rituaalista, ja erittäin sosiaalisena tapahtumana edelleen se vahvistaa ihmisyhteisön identiteettiä. (Esslin 1976: 32–33.) Näin ollen draama on mitä täydellisin keino erilaisten yhteiskunnallisten ja filosofisten kysymysten käsittelemiseen. Beckett ei yrittänyt myydä valmiita aatteita tai pakettiratkaisuja, ei illuusioita, ja yleisö löysi jotakin todellista näytelmän välittämästä maailmankatsomuksesta. Tutkielmallani yritän hahmottaa tuota maailmankatsomusta.

Olen jakanut tekstini henkilöhahmojen mukaan rakenteellisista syistä. Henkilöhahmojen ilmentämä maailmankatsomus ei ole automaattisesti sama kuin koko näytelmän, mutta saadakseni aikaan

jäsennellyn kokonaisuuden käytän heitä ikään kuin katalysaattoreina kokonaisuuden hahmottamisessa. Maailmankatsomuksen näkökulmassa pysyttäytyminen rajoittaa tulkintaa jonkin verran, eivätkä tarinan päähenkilöt suinkaan ole niin staattisia kuin tulkintani saattaa antaa ymmärtää, eivätkä tekstin ulottuvuudet niin yksiselitteisen selkeitä. Epävarmuus on kuitenkin keskeinen temaattinen tekijä näytelmässä, eikä ehdotonta varmuutta voi saavuttaa tulkinnassakaan.

Liitteessä ovat suomennokset Beckettiltä lainattuihin kohtiin numeroinnin mukaan.

2. MAAILMANKATSOMUKSIA GODOT'TA ODOTELLESSA

2.1 Vladimir

Vladimir on toinen tekstimme päähenkilöistä. Hän on kaksikosta älyllisempi ja luonteeltaan vakaampi. Vladimir – tai Didi kuten hänen ystävänsä Estragon häntä kutsuu – usein tarttuu proosalliseen huomautukseen löytääkseen siitä syvemmän merkityksen ja paneutuu viemään ajatusta pidemmälle. Todellisen filosofin tavoin Didi on myös suuri humanisti.

Näytelmäteksti alkaa kuvauksella Estragonista, joka istuu pienellä kumpareella ja yrittää kiskoa kenkää jalastaan, mutta huonolla menestyksellä. Aloitusrepliikki on tarkoitettu kuvaamaan tämän fyysisen ponnistuksen tuloksettomuutta. Kuitenkin itselleen tyypilliseen tapaan Vladimir yhtyy ystävänsä kommenttiin omaa ajatuskulkuaan seuraten. Hänen repliikkinsä paljastaa elämän mittaisen henkisen kamppailun itsen kanssa, ja henkisen kehityksensä seurauksena hän on päätenyt seuraavaan johtopäätökseen: ei voi mitään. Elämän mittainen kamppailu raukeaa tyhjiin. Tämä on Beckettille kovin ominainen ajatus.

ESTRAGON: [*Giving up again.*] Nothing to be done.

VLADIMIR: [*Advancing with short, stiff strides, legs wide apart.*] I'm beginning to come round to that opinion. All my life I've tried to put it from me, saying, Vladimir, be reasonable, you haven't yet tried everything. And I resumed the struggle. [*He broods, musing on the struggle.*] (Beckett 1986: 10.) Ks. liite 1.

Vladimir osaa arvostaa elämän pieniäkin asioita, mutta kaiken takaa hän tuntuu löytävän viittauksen johonkin suurempaan. Epämääräinen lainaus ilman muistikuvaa lausujasta raottaa sen valtavan intertekstuaalisen tiedon verkkoa, joka löytyy jokaisen ihmisen alitajunnasta. Moderni ihminen rakentaa maailmankäsityksensä mieleisekseen tämänkaltaisista sirpaleista, informaatiotulvan murusista.

VLADIMIR: – – Never neglect the little things of life.

ESTRAGON: What do you expect, you always wait till the last moment.

VLADIMIR: [*Musingly.*] The last moment ... [*He meditates.*] Hope deferred maketh the something sick, who said that? (Emt: 11.) Ks. liite 2.

Didin hahmo, joka pohtii maailman salaisia rakenteita, on helposti saatettavissa sisäisen sekasorron ja epävarmuuden tilaan. Hän ei sivuuta ystävänsä huomautuksia sellaisina kevyinä sutkautuksina, millaisiksi Estragon ne tarkoittaa, vaan ottaa jokaisen vastaan filosofisena ongelmana. Seuraavassa viitataan myös kaiken perimmäiseen epävarmuuteen.

ESTRAGON: What did we do yesterday?

VLADIMIR: What did we do yesterday?

ESTRAGON: Yes.

VLADIMIR: Why ... [*Angrily.*] Nothing is certain when you're about. (Emt: 15.) Ks. liite 3.

Filosofin aivoissa epäilyksen siemen saa hedelmällisen kasvualustan. Estragonin suhtautuminen asiaan on pelkkää huvittelunhalua, hän puhuu puhumisen vuoksi, heittelee Didiä sanoilla ja luo epävarmuutta. Tämäntapaista tarkoituksetonta sanahelinää käytetään havainnollistamaan myös tyhjyyden tuntua.

ESTRAGON: You're sure it was this evening?

VLADIMIR: What?

ESTRAGON: That we were to wait.

VLADIMIR: He said Saturday. [*Pause.*] I think.

ESTRAGON: You think.

VLADIMIR: I must have made a note of it.

[*He fumbles in his pockets, bursting with miscellaneous rubbish.*]

ESTRAGON: [*Very insidious.*] But what Saturday? And is it Saturday? Is it not rather Sunday? [*Pause.*] Or Monday? [*Pause.*] Or Friday?

VLADIMIR: [*Looking wildly about him, as though the date was inscribed in the landscape.*] It's not possible! (Emt: 15.) Ks. liite 4.

Vladimir jäsentää maailmaansa aktiivisesti myös tiedemiehen viileällä harkinnalla, toteamalla olemassa olevat faktat, rationaalisesti ja järjestelmällisesti. Esimerkiksi ottaessaan puheeksi kaksi ryöväriä, jotka kärsivät tuomioitaan ristillä samanaikaisesti Jeesuksen kanssa, Didi ei lähde pohtimaan kuolemanrangaistuksen oikeutusta tai kristinuskon syvintä olemusta vaan ihmettelee evankelistain puutteellista ja ilmeisen puolueellista tapahtumien kirjaamista. Syy siihen, miksi Didi pohtii juuri tätä kysymystä, lienee siinä, että hän itse ystävänsä kanssa tavallaan odottaa pelastusta Godot’sta, jonka käsissä heidän kohtalonsa ilmeisesti on. Vladimir on ehkä alkanut epäillä, että heille, kuten mahdollisesti tuolle toiselle ryövärikkään, ei koskaan ollutkaan luvassa pelastusta. Godot ei itse asiassa ole luvannut mitään eikä häntä kuulu sovittuun tapaamiseen.

VLADIMIR: – – how is it that of the four evangelists only one speaks of a thief being saved? The four of them were there – or thereabouts, and only one speaks of a thief being saved. – – One out of four. Of the other three two don’t mention any thieves at all and the third that both of them abused him (Jesus). (Emt: 13.) Ks. liite 5.

Didi ei ole itsekeskeinen hahmo, vaikka viettää paljon aikaa omissa ajatuksissaan. Hän on itse asiassa humanisti, joka huomioi lähimmäisensä ja huolehtii hellästi ystävästään. Tekstin alkuvaiheilla hän pohtiikin, kuinka Estragon todennäköisesti olisi enää vain kasa luita ilman hänen huolenpitoaan. Kulkurikaksikon kohdatessa Pozzon ja Luckyn, isännän ja orjan, Didi panee heti merkille palvelijan huonon kunnon. Asetelma on itse asiassa niin räikeä, että siitä on esitetty tulkintoja, joiden mukaan Pozzo edustaisi natseja. Nähtyään, kuinka Pozzo kohtelee Luckya, Vladimir ei voi hillitä itseään vaan tuo paheksuntansa julki.

VLADIMIR: [*Exploding.*] It’s a scandal! – – [*Stuttering resolute.*] To treat a man ... [*Gesture towards LUCKY.*] ... like that ... I think that ... no ... a human being ... no ... it’s a scandal! (Emt: 27.) Ks. liite 6.

Humanismi ei ole tarkka tiede, vaan yksinkertaisimmillaan se on lähimmäisenrakkauden ja inhimillisyyden toteuttamista. Sen rajat ovat häilyvät ja sen mittari on ihminen itse, mikä tarkoittaa sitä, että ailahtelevana ja johdettavissa olevana olentona ihmisen sympatiat saattavat vaihtaa suuntaansa... Kun Pozzo perustelee kaveruksille, miksi hän haluaa päästä eroon Luckysta, he alkavatkin vuorostaan parjata tätä. Sympaattisista kulkureista tehdään takinkääntäjiä.

POZZO: [*Groaning, clutching his head.*] I can't bear it ... any longer ... the way he goes on ... you've no idea ... it's terrible ... he must go ... [*He brandishes his arms.*] ... I'm going mad ... [*He collapses, his head in his hands.*] ... I can't bear it ... any longer ... [*Silence. All look at POZZO. LUCKY shudders.*]

VLADIMIR: He can't bear it.

ESTRAGON: Any longer.

VLADIMIR: He's going mad.

ESTRAGON: It's terrible.

VLADIMIR: [*To LUCKY.*] How dare you! It's abominable! Such a good master! Crucify him like that! After so many years! Really! (Emt: 32–33.) Ks liite 7.

Alussa vielä Vladimir ottaa asiat sellaisina kuin ne tulevat ja odottaa kärsivällisesti. Ensimmäisen näytöksen aikana seuraava dialoginpätkä toistuu samanlaisena kahteen kertaan. Didi on aina tietoinen heidän senhetkisestä ensisijaisesta tehtävästään pitää kiinni sovitusta tapaamisesta ja toteaa kiihkottomasti asian tuskastuneelle ystävälleen.

ESTRAGON: What do we do now?

VLADIMIR: I don't know.

ESTRAGON: Let's go.

VLADIMIR: We can't.

ESTRAGON: Why not?

VLADIMIR: We're waiting for Godot.

ESTRAGON: Ah! (Emt: 14, 45.) Ks. liite 8.

Ensimmäisen näytöksen lopussa tulee poika tuomaan viestiä herra Godot'ltä. Pojan kanssa käydyssä keskustelussa vihjataan, että samainen keskustelu oli käyty myös edellisenä päivänä eikä Godot'ta silti ole näkynyt. Tarinan tapahtumien kehämäisyyttä vilautetaan, annetaan ymmärtää, että kaikki toistaa itseään. Steven Connor menee tulkinnassaan jopa niin pitkälle, että esittää mahdollisuuden, jonka mukaan ensimmäinen näytös olisi ennako – toisto toisesta, eräänlainen déjà vu –ilmiö, mistä yksi todiste on nimenomaan tämä poika, joka ilmestyy myös toisen näytöksen lopussa saman viestin kanssa (Connor 1988: 120). Ajatus tehostaa kaiken toistuvuutta: kaiken mitä tuleman pitää, olet jo nähnyt.

VLADIMIR: I've seen you before, haven't I?

BOY: I don't know, sir.

VLADIMIR: You don't know me?

BOY: No, sir.

VLADIMIR: It wasn't you came yesterday?

BOY: No, sir.

VLADIMIR: This is your first time?

BOY: Yes, sir. (Beckett 1986: 47–48.) Ks. liite 9.

Toisen näytöksen aikana huomaamme muutoksen Vladimirin asenteessa. Hänkin alkaa tuskastua odottamisesta. Pitkä tauko puheessa, pelkkä hiljaisuus, pakottaa ystävykset kohtaamaan ajan kulumisen kaikessa ahdistavuudessaan.

VLADIMIR: Say something!

ESTRAGON: I'm trying!

[*Long silence.*]

VLADIMIR: [*In anguish.*] Say anything at all!

ESTRAGON: What do we do now?

VLADIMIR: Wait for Godot?

ESTRAGON: Ah!

[*Silence.*]

VLADIMIR: This is awful! (Emt: 57–58.) Ks. liite 10.

Didin vastauksessa ystävänsä epätoivoiseen kysymykseen on aavistus tilanteen tyhjiydestä ja Vladimirin luopuneisuudesta.

ESTRAGON: I'm tired! [*Pause.*] Let's go.

VLADIMIR: We can't.

ESTRAGON: Why not?

VLADIMIR: We're waiting for Godot.

ESTRAGON: Ah! [*Pause. Dispairing.*] What'll we do, What'll we do!

VLADIMIR: There's nothing we can do. (Emt: 62.) Ks. liite 11.

Muutamaa riviä myöhemmin hän toteaa:

VLADIMIR: This is becoming really insignificant. (Emt: 63.) Ks. liite 12.

Vladimirin optimistisuus olikin ehkä vain toiveajattelua. Johan hän tekstin alussa ensi töikseen totesi päätyneensä elämänsä mittaisen pohdiskelun jälkeen siihen tulokseen, että mitään ei ole tehtävissä. Ensimmäisessä näytöksessä tietoomme tulee myös, että Vladimirilla on jokin ilmeisen kivulias sairaus, ja myöhemmin, että hänellä on taipumus nähdä painajaisia. Molemmat nämä seikat kielivät synkästä pohjavirrasta Didin hahmossa, sellaisesta joka luultavimmin ei voi olla vaikuttamatta hänen maailmankatsomukseensa.

VLADIMIR: [*Angrily.*] No one ever suffers but you. I don't count. I'd like to hear what you'd say if you had what I have. (Emt: 11.) Ks. liite 13.

[VLADIMIR *breaks into a hearty laugh which he immediately surpresses, his hand pressed to his stomach, his face contorted.*]

VLADIMIR: One dearen't even laugh any more.

ESTRAGON: Dreadful privation.

VLADIMIR: Merely smile. [*He smiles suddenly from ear to ear, keeps smiling, ceases as suddenly.*] It's not the same thing. Nothing to be done. -- (Emt: 12.) Ks. liite 14.

Seuraavassa vihjataan, että koko ensimmäinen näytös olikin ehkä vain Vladimirin painajainen eikä tämä olisi ilmeisestikään ensimmäinen kerta, kun Didi on sekoittanut unen ja todellisuuden. Joskin myöhemmin tämä teoria kumoutuu, sillä Estragon muistaa joitakin edellisen päivän, eli meille lukijoille ensimmäisen näytöksen tapahtumia. Jälleen hän kuitenkin aiheuttaa tilanteessa epävarmuutta, hämärtää unen ja todellisuuden rajoja.

ESTRAGON: I tell you we weren't here yesterday. Another one of your nightmares. (Emt: 60.) Ks. liite 15.

Vladimirin synkistyessä myös hänen lempeytensä alkaa säröillä. Selkein muutos on huomattavissa hänen asenteessaan Luckyä kohtaan, kun Estragon on saanut tehtäväksi tarkistaa onko miesparka vielä hengissä. Näin jyrkkä ero ensivaikutelmaan Didistä nostaa mieleen, että ihmistä ei voi koskaan täysin tuntea, koska luonne ei ole muuttumaton.

POZZO: -- he should give him a taste of his boot, in the face and the guts as far as possible.

VLADIMIR: [*To ESTRAGON.*] You see, you've nothing to be afraid of. It's even an opportunity to revenge yourself.

VLADIMIR: Make sure he's alive before you start. No point in exerting yourself if he's dead.

ESTRAGON: [*Bending over LUCKY.*] He's breathing.

VLADIMIR: Then let him have it. (Emt: 80–81.) Ks. liite 16.

2.2 Estragon

Estragon on toinen päähenkilö ja Vladimirin ystävä – Gogo ystävien kesken. Hänen henkilöahmionsa on kaksikosta lihallisempi, eivätkä häntä niinkään kiinnosta filosofiset pohdinnat kuin omat välittömät tarpeet ja mielihalut. Gogo on monella tapaa lapsekas ja siinä ominaisuudessaan rakastettava hahmo, joskin maailmankatsomukseltaan melko itsekeskeinen.

Estragonilla ei riitä mielenkiinto johonkin niin tylsään kuin Raamatun tapahtumien pohdiskeluun. Kohta jossa Gogo sanoo lähtevänsä mutta ei liikahtakaan, on jälleen yksi toistuvia elementtejä, jossa sanat ja teot ovat ristiriidassa keskenään.

VLADIMIR: Ah yes, the two thieves. Do you remember the story?

ESTRAGON: No.

VLADIMIR: Shall I tell it to you?

ESTRAGON: No.

VLADIMIR: It'll pass the time. [*Pause.*] It was two thieves, crucified at the same time as our Saviour.

One –

ESTRAGON: Our what?

VLADIMIR: Our Saviour. Two thieves. One is supposed to have been saved and the other ... [*He searches for the contrary of saved.*] ... damned.

ESTRAGON: Saved from what?

VLADIMIR: Hell.

ESTRAGON: I'm going. [*He does not move.*]

VLADIMIR: -- the third says that both of them abused him.

ESTRAGON: Who?

VLADIMIR: What?

ESTRAGON: What's all this about? [*Pause.*] Abused who?

VLADIMIR: The Saviour.

ESTRAGON: Why? -- (Emt: 13.) Ks. liite 17.

Sen sijaan hän kuuntelisi mielellään viihdyttävämpiä tarinoita ajan kuluttamiseksi, hän haluaa kuluttaa aikaa, ei aivojaan.

ESTRAGON: -- You know the story of the Englishman in a brothel?

VLADIMIR: Yes.

ESTRAGON: Tell it to me.

VLADIMIR: Ah, stop it!

ESTRAGON: An Englishman having drunk a little more than usual goes to a brothel. The bawd asks him if he want's a fair one, a dark one, or a red-headed one. Go on.

VLADIMIR: STOP IT! (Emt: 16–17.) Ks. liite 18.

Gogo uneksii ennemmin, tekee elämysmatkoja tämän todellisuuden ulkopuolelle, kuin pohdiskelee asioita, jotka ovat liiaksi erillään hänen välittömistä mielihaluistaan.

[-- ESTRAGON *falls asleep*. VLADIMIR *halts before* ESTRAGON.] Gogo! ... Gogo! ... GOGO!

[ESTRAGON *wakes with a start*.]

ESTRAGON: [*Restored to the horror of his situation.*] I was asleep! [*Reproachfully.*] Why will you never let me sleep?

VLADIMIR: I felt lonely.

ESTRAGON: I had a dream.

VLADIMIR: Don't tell me!

ESTRAGON: I dreamt that --

VLADIMIR: DON'T TELL ME!

ESTRAGON: [*Gesture towards the universe.*] This one is enough for you? [*Silence.*] It's not nice of you Didi. Who am I to tell my private nightmares to if I can't tell them to you? (Emt: 16.) Ks. liite 19.

Estragon innostuu hirttäytymisestä ajanvietteenä – tai ajanvieton loppuna. Hän puhuu aivan kuin olisi yhdentekevää elää tai kuolla. Ehkä hänen uneksijan luonteensa on liian tyytymätön tähän maailmaan ja uskoo tuonpuoleisessa viihtyvänsä paremmin. Tai sitten hän käyttää huumoria vapautuakseen kuolemanpelosta.

ESTRAGON: What about hanging ourselves?

[VLADIMIR *whispers something to* ESTRAGON. ESTRAGON *highly excited.*]

ESTRAGON: Let's hang ourselves immediately.

VLADIMIR: From a bough? [*They go towards the tree.*] I wouldn't trust it.

ESTRAGON: We can always try.

VLADIMIR: Go ahead.

ESTRAGON: After you.

VLADIMIR: No no, you first.

ESTRAGON: Why me?

VLADIMIR: You're lighter than me.

ESTRAGON: Just so!

VLADIMIR: I don't understand. (Emt: 18.) Ks. liite 20.

Keskustelun jatko kertoo vaikeudesta pukea ajatusta sanoiksi, mikä omalta osaltaan kertoo, jos ei suoranaisesti sanojen tarpeettomuudesta niin ainakin niiden epämääräisestä luonteesta. Samankaltaisia kohtia löytyy tekstistä enemmänkin.

ESTRAGON: Use your intelligence, can't you.

[VLADIMIR *uses his intelligence.*]

VLADIMIR: [*Finally.*] I remain in the dark.

ESTRAGON: This is how it is. [*He reflects.*] The bough ... the bough ... [*Angrily.*] Use your head, can't you?

VLADIMIR: You're my only hope.

ESTRAGON: [*With effort.*] Gogo light – bough not break – Gogo dead. Didi heavy – bough break – Didi alone. Whereas – – (Emt: 18.) Ks. liite 21.

Gogo unohtelee asioita kaiken aikaa. Olen jo todennut, kuinka häntä pitää muistuttaa jopa siitä, että tarinan nykyhetkessä heidän olemisensa tarkoitus on pysyä heille osoitetussa paikassa ja odottaa Godot'ta. Tästä voitaisiin johtaa ajatus, että Gogoa pitää muistuttaa jopa hänen elämänsä tarkoituksesta, mikä taas kielii tuon tarkoituksen merkityksettömyydestä. Sanotaan että sellainen unohdetaan, mikä ei ole tärkeää. Didiä maallisemmalle Gogolle tärkeää on esimerkiksi ruoka.

VLADIMIR: --- What was it you wanted to know?

ESTRAGON: I've forgotten. [*Chews.*] That's what annoys me. [*He looks at the carrot appreciatively, dangles it between his finger and thumb.*] I'll never forget this carrot. [*He sucks the end of it meditatively.*] -- (Emt: 20.) Ks. liite 22.

Toisen näytöksen alussa Vladimir koettaa saada Estragonin muistamaan edellisen päivän tapahtumat, myöntämään ne todeksi. Aluksi Gogo väittää Didin nähneen taas unta mutta muistaa sitten Luckyn ja Pozzon, koska he jättivät jälkensä hänen kehonsa muistiin. Toinen satuttamalla sitä, toinen ruokkimalla sitä. Lihalliselle Gogolle todellisinta on ruumis.

VLADIMIR: --- Do you not remember?

ESTRAGON: You dreamt it.

VLADIMIR: Is it possible that you've forgotten already?

ESTRAGON: That's the way I am. Either I forget immediately or I never forget.

VLADIMIR: And Pozzo and Lucky, have you forgotten them too?

ESTRAGON: Pozzo and Lucky?

VLADIMIR: He's forgotten everything!

ESTRAGON: I remember a lunatic who kicked the shins off me. Then he played the fool.

VLADIMIR: That was Lucky.

ESTRAGON: I remember that. But when was it?

VLADIMIR: And his keeper, do you not remember him?

ESTRAGON: He gave me a bone. (Emt: 55.) Ks. liite 23.

Gogo on muutenkin materian perään.

POZZO: Yes, yes, you have been correct. So that I ask myself is there anything I can do in my turn for these honest fellows who are having such a dull time.

ESTRAGON: Even a shilling would be welcome.

VLADIMIR: We are not beggars!

POZZO: Is there anything I can do, that's what I ask myself, to cheer them up. I have given them bones, I have talked about this and that, I have explained the twilight, admittedly. But is it enough, that's what tortures me, is it enough?

ESTRAGON: Even sixpence.

VLADIMIR: [*To ESTRAGON, indignantly.*] That's enough!

ESTRAGON: I couldn't accept less. (Emt: 37.) Ks. liite 24.

Toisen näytöksen alkupuolella on kohta, jossa tapahtuu selkeä muutos synkeämpään sävyyn. Didi ja Gogo molemmat tiedostavat puhuvansa väsymättömästi tukahduttaakseen ne ajatukset ja metafysiset aistimukset, jotka hiljaisuus nostaa pintaan ja jotka aiheuttavat ahdistusta. Se että asian toteaa Estragon, valottaa hänen näkemyksiään hieman enemmän. Ehkä Gogo keskittyy maallisempiin asioihin välttyäkseen tietoisuuden tuskalta. Voitaisiin kuitenkin ajatella myös, kuten Ekroos ehdottaa, että kyky tuottaa puhetta fyysisesti antaa tunteen olemassaolosta (Ekroos 1983: 39).

VLADIMIR: [*Sententious.*] To every man his little cross. [*He sighs.*] Till he dies. [*Afterthought.*] And is forgotten.

ESTRAGON: In the meantime let's try and converse calmly, since we're incapable of keeping silent.

VLADIMIR: You're right, we're inexhaustible.

ESTRAGON: It's so we won't think.

VLADIMIR: We have that excuse.

ESTRAGON: It's so we won't hear.

VLADIMIR: We have our reasons.

ESTRAGON: All the dead voices. (Beckett 1986: 57.) Ks. liite 25.

Yllä Vladimir toistaa saman asian eri sanoin. Yleensä se on kuitenkin Estragon, jolta loppuvat sanat, minkä seurauksena hän usein toistaa itseään tai Vladimiriä. Tämänkaltainen toisto kulkee dialogissa halki koko tekstin korostaen tyhjyyttä sanojen takana. Gogon hahmon kohdalla se viittaa, joskin lempeästi, myös mahdollisesti sellaisiin ominaisuuksiin kuin mielikuvituksettomuus tai silkka ajatuksen laiskuus, mielenkiinnon puuttuminen. Useissa kohdin Gogo käyttää toistoa myötäilläkseen Didiä. Seuraavassa näyttäisi siltä, kuin Gogo sulkeutuisi pikku hiljaa takaisin omaan maailmaansa, kun Didi ottaa viedäkseen ajatusta eteenpäin, ja hänen tietoisuuden ikkunansa sulkeutuu jälleen.

VLADIMIR: They make a noise like wings.

ESTRAGON: Like leaves.

VLADIMIR: Like sand.

ESTRAGON: Like leaves.

[*Silence.*]

VLADIMIR: They all speak together.

ESTRAGON: Each one to itself.

[*Silence.*]

VLADIMIR: Rather they whisper.

ESTRAGON: They rustle.

VLADIMIR: They murmur.

ESTRAGON: They rustle.

[*Silence.*]

VLADIMIR: What do they say?

ESTRAGON: They talk about their lives.

VLADIMIR: To have lived is not enough for them.

ESTRAGON: They have to talk about it.

VLADIMIR: To be dead is not enough for them.

ESTRAGON: It is not sufficient.

[*Silence.*]

VLADIMIR: They make a noise like feathers.

ESTRAGON: Like leaves.

VLADIMIR: Like ashes.

ESTRAGON: Like leaves. (Emt: 57.) Ks. liite 26.

2.3 Pozzo

Pozzo tekee näyttävän esiinmarssin tarinaan, kun Vladimir ja Estragon kuulevat läheltään kamalan huudon. Huuto saa heidät säntäilemään päättömästi ja lopulta hakemaan turvaa toistensa sylistä, kun he jäävät odottamaan, mitä tuleman pitää. Pozzo on pompöösi, kovaääninen herra, joka tahtoo tehdä läsnäolonsa tiettäväksi kaikessa mahtavuudessaan. Hän ”kuljettaa” palvelijaansa, Luckya, pitkän köyden päässä näin säilyttäen riittävän välimatkan heidän välillään: hänen hahmonsa edustaa yläluokkaista tyrannia.

Pozzo esittelee itsensä kovin teatraalisesti ja hermostuu, kun Didi ja Gogo eivät tunnista häntä. Tyypillisen suuren herran tapaan hän tietenkin olettaa nimensä herättävän välitöntä pelonsekaista kunnioitusta. Kulkurit kuitenkin sivuuttavat hänet heidän kohtaloilleen merkitykseltään toissijaisena.

POZZO: I present myself: Pozzo.

VLADIMIR: [*To* ESTRAGON.] Not at all!

ESTRAGON: [*Timidly to* POZZO.] You’re not Mr. Godot, sir?

POZZO: [*Terrifying voice.*] I am Pozzo! [*Silence.*] Pozzo! [*Silence.*] Does that name mean nothing to you? [*Silence.*] I say does that name mean nothing to you? – – (Emt: 22.) Ks. liite 27.

Pozzo hyvittää kokemansa narsistisen loukkauksen itselleen kohtelemalla kulkureita vuorostaan alentuvasti. Samalla hän pääsee ikään kuin korottamaan itsensä kaikkien ihmisten esikuvaksi, ja toisaalta todetessaan heidät ihmisolennoiksi hän ikään kuin vielä kerran korostaa sitä, että samaan lajiin kuuluvina heidän tulisi ilman muuta tunnistaa maineikas lajitoverinsa.

--ESTRAGON: [*Hastily.*] We're not from these parts, sir.

POZZO: [*Halting.*] You are human beings none the less. [*He puts on his spectacles.*] As far as one can see. [*He takes off his spectacles.*] Of the same species as myself. [*He bursts into an enormous laugh.*] Of the same species as Pozzo! Made in God's image! -- (Emt: 22-23.) Ks. liite 28.

Myöhemmin Pozzo puhuu samaan tapaan, alentuvasti, ihmisistä yleensä. Hän aloittaa lupaavan vilpittömästi mutta kääntää sitten asian taas itsensä korottamiseksi ja lopulta Didin ja Gogon alentamiseksi.

POZZO: -- The more people I meet the happier I become. From the meanest creature one departs wiser, richer, more conscious of one's blessings. Even you... [*He looks at them ostentatiously in turn to make it clear they are both meant.*] ... even you, who knows, will have added to my store. (Emt: 28.)

Ks. liite 29.

Lucky, Pozzon palvelija, toimii paitsi isäntänsä vallankäytön ja täydellisen alistamisen kohteena myös niiden tahdottomana välikappaleena. Kun Estragon tahtoo puhutella Luckya, Pozzo kommentaa tätä jättämään palvelijansa rauhaan, jotta tämä saisi levätä, mutta samaan hengenvetoon antaa hänelle itse käskyjä. Pozzo pitää kiinni säätyeroista ja korostaa niitä ollen itsetietoinen tilanteen herra, joka sanelee säännöt. Samaan tapaan hän tekee kalutuista kananluista tarpeettoman suuren ja nöyryyttävän numeron.

ESTRAGON: Er ... you've finished with the ... er ... you don't need the ... er ... bones, sir?

VLADIMIR: [*Scandalized.*] You couldn't have waited?

POZZO: No, no, he does well to ask. Do I need the bones? [*He turns them over with the end of his whip.*]

No, personally I don't need them any more. [*ESTRAGON takes a step towards the bones.*] But ...

[*ESTRAGON stops short.*] ... but in theory the bones go to the carrier. He is therefore the one to ask.

[*ESTRAGON turns towards LUCKY, hesitates.*] Go on, go on, ask him. Don't be afraid, he'll tell you.

[*ESTRAGON goes towards LUCKY, stops before him.*]

ESTRAGON: Mister ... excuse me, Mister ...

POZZO: You're being spoken to, pig! Reply! [*To ESTRAGON.*] Try him again.

ESTRAGON: Excuse me, Mister, the bones, will you be wanting the bones?

[LUCKY *looks long at* ESTRAGON.]

POZZO: [*In raptures.*] Mister! [LUCKY *bows his head.*] Reply! Do you want them or don't you?

[*Silence of* LUCKY. *To* ESTRAGON.] They're yours. [ESTRAGON *makes a dart at the bones, picks them up and begins to gnaw them.*] – – (Emt: 26.) Ks. liite 30.

Vladimir tuomitsee Pozzon käytöksen, mihin Pozzo vastaa:

POZZO: – – I am perhaps not particularly human, but who cares? – – (Emt: 28.) Ks. liite 31.

Välinpitämättömässä asenteessaan Pozzo on kuin pilalle hemmoteltu lapsi, joka on aina saanut tehdä mielensä mukaan piittaamatta kenenkään toisen oikeuksista tai tunteista. Tuo lausahdus, *who cares*, voi viitata ulkomaailman haluttomuuteen puuttua epäkohtiin, ja se voi kysyä, kuka oikeasti välittää, tai viitata vain yleiseen humanismin devalvaatioon: kuka edes huomaa epäinhimillistä yksilöä ympäristössä, jossa sellainen on vain yksi monista. Virke on jälleen hyvin becketttiläinen, sillä se voitaisiin esittää myös muodossa: I am perhaps not particularly *caring*, but who cares. Tällaisena siitä muodostuu päättymätön rengas, tyhjä, nolla. Minä en ehkä erityisemmin välitä, mutta kukapa välittäisi.

Toisessa näytöksessä Pozzo on sokea ja avuton, toisten humanisuuden varassa. Hän puhuu kuin tyhjiöön, kun hänen avunpyyntönsä tuntuvat kaikuvan kuuroille korville Didin ja Gogon jatkaessa keskusteluaan niin kuin eivät Pozzoa kuulisikaan. Aiemmin huomion ehkä takasivat hänen asemansa ja vankkumattoman voimakas hahmonsä, mutta nyt pienenä ja heikkona hänen äänensä häviää (humanismin korvanneen) hälyn alle. Hän saa yksitoista kertaa pyytää apua ja sääliä ennen kuin miehet menevät apuun ja heidän epäonnistuttuaan vielä kahdeksan kertaa ennen kuin he tulevat apuun uudestaan. Herra joka vielä edellisenä päivänä oli ollut vallantuntonsa huipulla, on nyt riippuvainen toisista.

Ensimmäisessä näytöksessä Pozzo piti jokseenkin tarkkaa lukua ajasta ja hänellä oli kello. Koska tekstin keskeinen teema on odottaminen, ajan kuluttaminen, lienee aiheellista olettaa, että ainut tarinassa esiintyvä kello on huomionarvoinen. Pozzo laski jopa ikävuotensa kellonsa perusteella. Kello liittyy tarinankulussa ajankohtaan, jossa Pozzo on vielä perin omanarvontuntoinen suuri herra, joka ehkä kuvittelee voivansa hallita elämää samaan tapaan kuin hän hallitsee itseään pienemmiksi katsomiaan henkilöitä. Ajanhallinta on muodikas termi tänä päivänä, mutta paradoksaalinen: aikaa ei voi hallita. Kuitenkin jatkuva kelloon vilkuilu saattaa olla yritys tehdä niin jakamalla se helposti käsitettäviin ja jäseneltäviin yksiköihin: sekunteihin, minuutteihin ja tunteihin. Näin jaoteltuna syntyy illuusio ajan

loputtomasta venyvyydestä. Menetettyään näkönsä ja näin ollen kykynsä seurata ajankulumista havainnollisesti Pozzo näkee ajan suhteellisen sekä armottoman luonteen, mitä hän kuvaa viimeisissä sanoissaan hahmon poistuessa tekstin näyttämöltä.

POZZO: [*Suddenly furious.*] Have you not done tormenting me with your accursed time? It's abominable. When! When! One day, is that not enough for you, one day like any other day, one day he (Lucky) went dumb, one day I went blind, one day we'll go deaf, one day we were born, one day we'll die, the same day, the same second, is that not enough for you? [*Calmer.*] They give birth astride a grave, the light gleams an instant, then it's night once more. -- (Emt: 82.) Ks. liite 32.

Pozzo on hahmoista se, jonka maailma tarinan edetessä (!) muuttuu eniten, mutta muuttaako se hänen maailmankatsomustaan? Ajan suhteen väkisinkin, kuten on jo todettu, mutta voiko sellainen muutos olla vaikuttamatta kokonaisvaltaisesti? Ehkä ajan väistämätön loppuminen, joka nousee tajuntaan jokaiselle, jota kohtaa jokin onnettomuus, lannistaa vanhan mahtailijan. Hän kertoo pohtivansa, josko nykyhetki olisikin vain unta, eikä jaksakaan enää välittää, minne hän on menossa vaan jatkaa vain kulkuaan. Ajatus unessa elämisestä ja päämäärän puuttumisesta vihjaa elämäntarkoituksen kadottamisesta.

POZZO: I woke up one fine day as blind as fortune. [*Pause.*] Sometimes I wonder if I'm not still asleep. (Emt: 79.) Ks. liite 33.

VLADIMIR: Where do you go from here?

POZZO: I don't concern myself with that. -- (Emt: 81.) Ks. liite 34.

Kun kohtaamme isännän ja palvelijan ensimmäisessä näytöksessä Pozzo solvaa Luckyä huolelta ja perustelee arvoasetelmaa sattumalla tai kohtalolla, jos niin halutaan sanoa. Hänen perusolettamuksensa maailmasta on siis, että hänen roolinsa siinä on määrätty.

POZZO: Remark that I might have easily been in his shoes and he in mine. If chance had not willed otherwise. To each one his due. (Emt: 30.) Ks. liite 35.

Seuraavaan sisältyy oletuksena hänen asemansa suoma arvovalta ja jopa moraalinen vapaus. Pozzo katsoo olevansa hyvä ja huomaavainen isäntä käyttäessään vapauttaan pienempään mahdolliseen pahaan suhteessa orjaansa. Tämä kuvastaa mainiosti ihmistyyppejä, joka katsoo omaavansa erivapaudet suhteessa kanssaihmissiinsä ja vielä onnittelee itseään menetellessään jollakin kierolla tavalla ja ainakin omissa

silmissään jalomielisesti, vaikka hyöty, orjakaupasta saatu raha tässä tapauksessa, kallistuu täysin hänen puolelleen. Pozzon eettiset arvot ovat siis kovin suhteellisia.

POZZO: – – instead of driving him away as I might have done, I mean instead of simply kicking him out on his backside, in the goodness of my heart I am bringing him to the fair, where I hope to get a good price for him. The truth is you can't drive such creatures away. The best thing would be to kill them. (Emt: 30–31.) Ks. liite 36.

Kun Pozzolta näkökyvyn myötä riistetään hänen itsevarmuutensa ja itseriittoisuutensa, on hänen perusolettamustaan horjutettu. Pozzo ei ole enää varma roolistaan maailmassa, joskaan tämä ei estä häntä kohtelemasta Luckya yhä julmasti. Epävarmana turvallisuudestaan hän tiedustelee Didiltä ja Gogolta, joita ei ole tunnistanut, ovatko he ystäviä eivätkä siis esimerkiksi maantierosvoja. Pozzo on nyt huolissaan seuralaistensa mielenlaadusta, heidän humanisuutensa tasosta. Ensimmäisessä näytöksessä hän katsoi osaltaan hyväksi teoksi pitää hetken seuraa kulkureille ja tarjota heille ajanvietettä, vaikka molemmat kulkureista vuorollaan olivat joko ajamassa häntä pois tai poistumassa itse hänen seurastaan. Nyt hän joutuu itse pyytämään ainakin toista seisomaan rinnallaan, jottei hän kaatuisi.

3. PÄÄTÄNTÖ

Varmuuden saavuttamisen mahdottomuus on absurdin näytelmän keskeisiä teemoja: Godot'n lupaukset ovat epämääräisiä ja epävarmoja. Kun ei ole varmuutta, ei ole myöskään ehdottomia merkityksiä sanojen takana, ja juuri tätä Beckettin käyttämä kieli ilmaisee: kielen hajoamista ja murtumista. (Esslin 1961: 44) *Waiting for Godot*'n maailmassa mikään ei ole varmaa, ajankäsitys hämärtyy, muisti hämärtyy, yksilön asema ja oikeudet muuttavat muotoaan, elämän kollektiivinen kokemus on illuusio.

Toisto tulee korostuneesti esiin näytelmän koko rakenteessa. Yksittäisiä sanoja, kokonaisia dialogin pätkiä, ajatuskuluja, elkeitä ja tapahtumia toistetaan samanlaisina uudestaan ja uudestaan, ja näin korostetaan niiden tyhjyyttä. Lopulta jopa koko toinen näytös on ikään kuin ensimmäisen toistoa, ja koska ensimmäisen näytöksen aikana annettiin useaan kertaan eri tavoin ymmärtää, että sitä edellinen päivä (tai näytös, jos se olisi kirjallisessa muodossa) oli myös ollut monin tavoin samankaltainen, syntyy koko tarinankulusta rengas, jolla ei ole alkua eikä loppua. Yleinen vaikutelma on siis sangen synkkä: ihminen on tuomittu elämään tyhjiössä, jossa kaikki tulee toistumaan kerta toisensa jälkeen.

Odottamisellekaan ei siis näy loppua, vaikka herra Godot ja pelastus hänen muassaan aina lupaa saapua seuraavana päivänä (Ekroos 1983: 50–51). ”Läpi elämämme odotamme aina jotakin, ja Godot yksinkertaisesti edustaa odottamisemme kohdetta – tapahtumaa, asiaa, henkilöä, kuolemaa. Sitä paitsi juuri odottamisen tapahtumassa me koemme ajankulun sen puhtaimmassa, selkeimmässä muodossa. Jos olemme aktiivisia, tapaamme unohtaa ajankulun, me kulutamme aikaa, mutta jos vain odotamme passiivisesti, kohtaamme itsensä ajan tapahtuman.” (Esslin 1961: 17.)

Näytelmä kuvaa ahdistuksen ja epätoivon tiloja maailmassa, josta on karsittu illuusioiden ja elämän merkityksellisyys. Kuolema on voimakkaasti läsnä. Kuitenkin tapa, jolla tätä kaikkea kuvataan, on ristiriidassa sisällön kanssa niin, että yleisvaikutelma on kepeä ja lukija saattaa nauraa vapautuneesti. Kirjailija itse sanoikin joskus: ”Nothing is funnier than unhappiness” (Bair 1978: 448). Ehkä *Waiting For Godot* tahtookin sanoa, että voidakseen vapautua illuusioiden synnyttämästä ahdistuksesta todellisuus on hyväksyttävä sellaisenaan.

LÄHTEET

Primaarilähde

Beckett, Samuel 1986 (1954), *Waiting For Godot*. Kokoomateoksessa Samuel Beckett: The Complete Dramatic Works. London: Faber & Faber.

Sekundaarilähteet

Beckett, Samuel 1990 (1954), *Huomenna hän tulee. Kaksinäytöksinen tragikomediala*. Suom. Antti Halonen & Kristiina Lyytinen. Helsinki: Love Kirjat.

Bair, Deirdre 1978, *Samuel Beckett. A biography*. London. Thetford, Norfolk: Lowe & Brydone Printers Limited

Connor, Steven 1988, *Samuel Beckett. Repetition, Theory and Text*. Oxford: Blackwell. Worcester: Billing & Sons Ltd.

Ekroos, Aija 1983, Aspects of Discourse and Conversational Implicature as Stylistic Elements of the Absurd in Samuel Beckett's *Waiting for Godot*. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopiston englannin kielen laitos.

Esslin, Martin 1961, *The Theatre of The Absurd*. Garden City (N.Y.) Doubleday & Company, Inc.

Esslin, Martin 1965, Johdanto kokoelmaan *Absurd drama*. Harmondsworth: Penguin, Baskerville: C. Nicholls & Company Ltd.

Esslin, Martin 1976, *Draaman perusteet*. Suom. Sirkka Heiskanen-Mäkelä. Jyväskylä: Gummerus Oy. (Alkuteos An Anatomy Of Drama)

Hinchliffe, Arnold P. 1969, *The Absurd. The Critical Idiom 5*. London. Fakenham, Norfolk: Barnes & Noble Inc.

LIITE

Suomennokset perustuvat Beckettin omaan englanninkieliseen käännökseen vuodelta 1954 ja sen korjattuun laitokseen vuodelta 1965. Suomennokset ovat Antti Halosen ja Kristiina Lyytisen.

1.

ESTRAGON: [*Luovuttaa jälleen.*] Ei voi mitään.

VLADIMIR: [*Lähestyy lyhyin, jäykin askelin, jalat levällään.*] Alan olla samaa mieltä. Koko ikäni olen yrittänyt olla ajattelematta sitä ja sanonut itselleni, Vladimir, ole järkevä, et ole vielä yrittänyt kaikkea. Ja jatkanut taistelua. [*Vaipuu ajatuksiinsa, miettii taistelua – –*] (Beckett 1990: 9.)

2.

VLADIMIR: – – Älä koskaan laiminlyö elämän pikkuasioita.

ESTRAGON: Mitä sinä odotat, kun jätät aina kaiken viime hetkeen.

VLADIMIR: [*Vaipuu mietteisiinsä.*] Viime hetki ... [*Miettii.*] Pitkä odotus tekee sen jonkin sairaaksi. Kuka sanoi niin? (Emt: 11.)

3.

ESTRAGON: Mitä me teimme eilen?

VLADIMIR: Mitä me teimme eilen?

ESTRAGON: Niin.

VLADIMIR: Miksi ... [*Vihaisesti.*] Sinun kanssasi mikään ei ole varmaa. (Emt: 16.)

4.

ESTRAGON: Oletko varma, että se oli tänä iltana?

VLADIMIR: Mikä?

ESTRAGON: Se mitä me odotamme.

VLADIMIR: Hän sanoi lauantai. [*Tauko.*] Minusta tuntuu.

ESTRAGON: Sinusta tuntuu.

VLADIMIR: Minä olen varmasti pannut sen ylös. [*Kaivelee taskujaan, jotka pursuavat sekalaista roinaa.*]

ESTRAGON: [*Hyvin ovelasti.*] Mutta mikä lauantai? Ja onko nyt lauantai? Eikö pikemminkin ole sunnuntai? [*Tauko.*] Tai maanantai? [*Tauko.*] Tai perjantai?

VLADIMIR: [VLADIMIR *katsoo hurjistuneena ympärilleen ikään kuin päivämäärä olisi kirjoitettu maisemaan.*] Mahdotonta! (Emt: 17.)

5.

VLADIMIR: -- miten on mahdollista, että neljästä evankelistasta vain yksi mainitsee ryövärin pelastumisesta. Kaikki neljä olivat siellä tai sielläpäin ja vain yksi puhuu ryövärin pelastumisesta. -- Yksi neljästä. Lopuista kaksi kolmesta ei mainitse ryöväreitä lainkaan ja kolmas sanoo, että molemmat pilkkasivat häntä. (Emt: 13–14.)

6.

VLADIMIR: [*Räjähää.*] Tämä on skandaali! --- [*Päättäväisenä änkyttäen.*] Kohdella ihmistä ... [*Osoittaa Luckyä.*] Minusta ... inhimillistä olentoa ... ei ... tuo on skandaali! (Emt: 34.)

7.

POZZO: [*Voihkii, pitelee päätään.*] Minä en voi sietää sitä ... enää hetkeäkään ... miten hän tekee tuota koko ajan ... te ette voi käsittää ... se on kamalaa ... hänen täytyy mennä ... [*Heilauttaa käsivarsiaan.*] ... minä tulen hulluksi ... [*Romahtaa kasaan, pää käsien välissä.*] ... en voi sietää sitä ... enää hetkeäkään.

[*Hiljaisuus. Kaikki katsovat POZZOA. LUCKY värisee.*]

VLADIMIR: Hän ei voi sietää sitä.

ESTRAGON: Enää hetkeäkään.

VLADIMIR: Hän tulee hulluksi.

ESTRAGON: Se on kauheaa.

VLADIMIR: [*Luckyille.*] Miten sinä kehtaat! Iljettävää! Niin hyvä isäntä! Kiduttaa häntä tuolla tavalla! Niin monen vuoden jälkeen! Todellakin! (Emt: 42.)

8.

ESTRAGON: Mitä me nyt teemme?

VLADIMIR: En minä tiedä.

ESTRAGON: Lähdetään.

VLADIMIR: Emme me voi.

ESTRAGON: Miksi emme?

VLADIMIR: Me odotamme Godot'ta.

ESTRAGON: [*Masentuneena.*] Ah! (Emt: 15, 60.)

9.

VLADIMIR: Minä olen nähnyt sinut aikaisemmin, enkö olekin?

POIKA: En tiedä, herra.

VLADIMIR: Etkö tunne minua?

POIKA: En, herra.

VLADIMIR: Et kai sinä tullut eilen?

POIKA: En, herra.

VLADIMIR: Onko tämä sinun ensimmäinen kertasi?

POIKA: Kyllä, herra. (Emt: 64.)

10.

VLADIMIR: Sano jotakin!

ESTRAGON: Minä yritän.

[*Pitkä hiljaisuus.*]

VLADIMIR: [*Ahdistuneena.*] Sano mitä tahansa!

ESTRAGON: Mitä me nyt teemme?

VLADIMIR: Odotamme Godot'ta.

ESTRAGON: Voi!

[*Hiljaisuus.*]

VLADIMIR: Tämä on kauheaa! (Emt: 81.)

11.

ESTRAGON: Olen väsynyt. [*Tauko.*] Lähdetään.

VLADIMIR: Emme me voi.

ESTRAGON: Miksi ei?

VLADIMIR: Me odotamme Godot'ta.

ESTRAGON: Ah! [*Epätoivoisesti.*] Mitä me teemme, mitä me teemme!

VLADIMIR: Emme voi tehdä mitään. (Emt: 88.)

12.

VLADIMIR: Tämä alkaa olla todella mitätöntä. (Emt: 89.)

13.

VLADIMIR: [*Vihaisesti.*] Täällä ei koskaan kärsi kukaan muu kuin sinä. Eihän minusta ole väliä. Olisi hauska kuulla mitä sinä sanoisit, jos sinä olisit minä. (Emt: 10.)

14.

[VLADIMIR *purskahtaa nauruun, jonka hän tukahduttaa välittömästi, painaa käsillään vatsaansa kasvot vääntyneinä irvistykseseen.*]

VLADIMIR: Enää ei uskalla edes nauraa.

ESTRAGON: Hirvittävä puute.

VLADIMIR: Pelkästään hymyillä. [*Väläyttää äkkiä leveän hymyn, hymyilee hetken, lopettaa yhtäkkiä.*]

Ei se ole sama. Ei mahda mitään. -- (Emt: 12.)

15.

ESTRAGON: Emmehän me olleet täällä eilen. Taas niitä sinun painajaisiasi. (Emt: 85.)

16.

POZZO: -- hänen pitäisi saada maistaa saappasta, kasvoille ja munille, mikäli mahdollista.

VLADIMIR: [*Estragonille.*] Näethän, sinun ei tarvitse pelätä mitään. Saat jopa mahdollisuuden kostaa.

VLADIMIR: Varmista että hän on hengissä ennen kuin aloitat. Sinun ai kannata vaivautua, jos hän on kuollut.

ESTRAGON: [*Kumartuu Luckyn puoleen.*] Hengittää.

VLADIMIR: Anna mennä. (Emt: 115.)

17.

VLADIMIR: Ai niin, ne kaksi ryöväriä. Muistako tarinan?

ESTRAGON: En.

VLADIMIR: Kerronko minä sinulle?

ESTRAGON: Älä.

VLADIMIR: Se saa ajan kulumaan. [*Tauko.*] Kaksi ryöväriä ristiinnaulittiin meidän Vapahtajamme kanssa. Toinen ...

ESTRAGON: Meidän minkä?

VLADIMIR: Meidän Vapahtajamme. Kaksi ryöväriä. Toisen sanotaan pelastuneen ja toisen ... [*Etsii pelastuneen vastakohtaa.*] ... joutuneen kadotukseen.

ESTRAGON: Pelastuneen mistä?

VLADIMIR: Helvetistä.

ESTRAGON: Minä lähden. [*Ei liikahdakaan.*]

VLADIMIR: -- kolmas sanoo, että molemmat pilkkasivat häntä.

ESTRAGON: Ketä?

VLADIMIR: Mitä?

ESTRAGON: Mistä tässä on kysymys? Pilkkasivat ketä?

VLADIMIR: Vapahtajaa.

ESTRAGON: Miksi? (Emt: 13–14.)

18.

ESTRAGON: -- Tunnetko tarinan engelsmannista bordellissa?

VLADIMIR: Kyllä.

ESTRAGON: Kerro se minulle.

VLADIMIR: Lopeta!

ESTRAGON: Eräs englantilainen, joka oli juonut vähän tavallista enemmän menee bordelliin. Parittaja kysyy, haluaako hän vaalean, tumman vai punapään. Jatka.

VLADIMIR: LOPETA! (Emt: 19.)

19.

[-- ESTRAGON *nukahtaa*. VLADIMIR *pysähtyy* ESTRAGONIN eteen.]

VLADIMIR: Gogo! ... Gogo! ... GOGO!

[ESTRAGON *herää hätkähtäen. Muistaa tilanteensa kauheuden.*]

ESTRAGON: Minä olin unessa. [*Epätoivoisesti.*] Miksi sinä et ikinä anna minun nukkua?

VLADIMIR: Minusta tuntui yksinäiseltä.

ESTRAGON: Minä näin unta.

VLADIMIR: Älä kerro minulle!

ESTRAGON: Minä näin unta, että ...

VLADIMIR: ÄLÄ KERRO MINULLE!

ESTRAGON: [*Tekee eleen kohti maailmankaikkeutta.*] Riittääkö tämä sinulle? [*Hiljaisuus.*] Tuo ei ole mukavaa sinulta Didi. Jos minä en voi kertoa yksityisistä painajaisistani sinulle, kenelle minä sitten kerron niistä? (Emt: 18.)

20.

ESTRAGON: Mitä jos hirttäydyttäisiin?

VLADIMIR: Hmm. Siitä voisimme saada erektion.

ESTRAGON: [*Hyvin innostuneena.*] Erektion!

ESTRAGON: Mennään heti hirteen!

VLADIMIR: Oksasta? [*Menevät puun lähelle.*] Minä en luottaisi siihen.

ESTRAGON: Voihan aina yrittää.

VLADIMIR: Ole hyvä.

ESTRAGON: Sinun jälkeesi.

VLADIMIR: Ei, ei, sinä ensin.

ESTRAGON: Miksi minä?

VLADIMIR: Sinä olet kevyempi kuin minä.

ESTRAGON: Juuri niin!

VLADIMIR: Minä en käsitä. (Emt: 19–20.)

21.

ESTRAGON: Käytä älyäsi, vai etkö osaa.

[VLADIMIR käyttää älyään.]

VLADIMIR: [*Lopulta.*] Ei sytytä.

ESTRAGON: Asia on näin. [*Miettii.*] Oksa ... oksa ... [*Vihaisesti.*] Käytä järkeäsi, vai etkö osaa?

VLADIMIR: Sinä olet minun ainoa toivoni.

ESTRAGON: [*Ponnistele.*] Gogo kevyt ... oksa ei poikki ... Gogo kuollut. Didi painava ... oksa poikki ... Didi yksin. Kun taas... (Emt: 20–21.)

22.

VLADIMIR: -- Mitä sinä halusitkaan tietää?

ESTRAGON: Olen unohtanut. [*Jauhaa porkkanaa.*] Se harmittaa minua. [*Katselee porkkanaa arvostavasti, roikuttaa sitä peukalon ja etusormen välissä.*] En tule koskaan unohtamaan tätä porkkanaa. [*Imee porkkanan päätä mietteliäänä.*] -- (Emt: 24–25.)

23.

VLADIMIR: Aurinko. Kuu. Etkö muista?

ESTRAGON: Kai ne olivat siellä niinkuin aina.

VLADIMIR: Et huomannut mitään tavallisuudesta poikkeavaa?

ESTRAGON: Voi!

VLADIMIR: Entä Pozzo ja Lucky?

ESTRAGON: Pozzo?

VLADIMIR: Luut.

ESTRAGON: Ne olivat kuin ruotoja.

VLADIMIR: Juuri Pozzo antoi ne sinulle.

ESTRAGON: En tiedä.

VLADIMIR: Ja potku.

ESTRAGON: Totta, joku potkaisi minua.

VLADIMIR: Juuri Lucky potkaisi sinua. (Emt: 86.)

24.

POZZO: Kyllä kyllä, te olette olleet kohteliaita, joten minä kysyn itseltäni, onko mitään mitä minä puolestani voisin tehdä näiden kunnan kaverien hyväksi, joilla on niin tylsää, niin sanomattoman tylsää.

ESTRAGON: Kymmenen frangia ei olisi pahitteeksi.

VLADIMIR: Emme me ole kerjäläisiä!

POZZO: Minä kysyn itseltäni, mitä minä voisin tehdä ilahduttaakseni heitä? Olen kyllä antanut heille luita, olen keskustelölut heidän kanssaan niitä ja näitä, olen selittänyt hämärän tulon. Mutta riittääkö se, se minua tässä kiusaa, riittääkö se?

ESTRAGON: Viisikin riittäisi.

VLADIMIR: [ESTRAGONILLE *vihaisesti.*] Nyt riittää!

ESTRAGON: Vähempää en ottaisi vastaan! (Emt: 48–49.)

25.

VLADIMIR: [*Opettavaisesti.*] Kullekin oma pikku ristinsä. [*Huokaa.*] Kunnes kuolee. [*Jälkiajatuksena.*] Ja unohdetaan.

ESTRAGON: Yrittäkäämme sillä välin keskustella rauhallisesti, koska emme kykene olemaan hiljaa.

VLADIMIR: Olet oikeassa, me emme väsy.

ESTRAGON: Kun puhumme, emme voi ajatella.

VLADIMIR: Meillä on hyvä syy.

ESTRAGON: Silloin emme voi kuulla.

VLADIMIR: Meillä on syy.

ESTRAGON: Kaikki nuo kuolleet äänet. (Emt: 80.)

26.

VLADIMIR: Ne pitävät samanlaista ääntä kuin siivet.

ESTRAGON: Kuin lehdet.

VLADIMIR: Kuin hiekka.

ESTRAGON: Kuin lehdet.

[*Hiljaisuus.*]

VLADIMIR: Ne kaikki puhuvat yhteen ääneen.

ESTRAGON: Kukin itsekseen.

[*Hiljaisuus.*]

VLADIMIR: Oikeastaan ne kuiskaavat.

ESTRAGON: Ne kahisevat.

VLADIMIR: Ne mumisevat.

ESTRAGON: Ne kahisevat.

[*Hiljaisuus.*]

VLADIMIR: Mitä ne sanovat?

ESTRAGON: Ne puhuvat elämästään.

VLADIMIR: Niille ei riitä se että on elänyt.

ESTRAGON: Niiden on puhuttava siitä.

VLADIMIR: Niille ei riitä se että on kuollut.

ESTRAGON: Se ei ole tarpeeksi.

[*Hiljaisuus.*]

VLADIMIR: Niiden ääni on kuin höyhenten.

ESTRAGON: Kuin lehtien.

VLADIMIR: Kuin tuhkan.

ESTRAGON: Kuin lehtien. (Emt: 80–81.)

27.

POZZO: Saanko esittäytyä: Pozzo.

VLADIMIR: [*Estragonille.*] Ei sinnepäinkään!

ESTRAGON: Hän sanoi Godot.

VLADIMIR: Ei sinnepäinkään!

ESTRAGON: [*Pelokkaana Pozzolle.*] Ettehän te ole herra Godot, herra?

POZZO: [*Pelottavalla äänellä.*] Minä olen Pozzo! [*Hiljaisuus.*] Pozzo! [*Hiljaisuus.*] Eikö tämä nimi sano teille mitään? [*Hiljaisuus.*] Minä kysyn, eikö tämä nimi sano teille mitään? (Emt: 27.)

28.

ESTRAGON: [*Nopeasti.*] Me emme ole kotoisin täältä, herra.

POZZO: Te olette kuitenkin inhimillisiä olentoja. [*Panee silmälasit nenälleen.*] Sikäli kuin pystyy näkemään. [*Ottaa lasit nenältään.*] Samaa lajia kuin minä. [*Purskahtaa valtavaan nauruun.*] Samaa lajia kuin Pozzo! Jumalan kuvaksi luotu! (Emt: 28.)

29.

POZZO: – – Olen sitä onnellisempi mitä enemmän tapaan ihmisiä. Kaikkein vaatimattomimmastakin olennosta erotessaan on viisaampi, rikkaampi, tietoisempi siitä mitä itse on saanut. Vieläpä tekin ... [*Katselee heitä mahtailevasti, vuorotellen kumpaakin, tehdäkseen selväksi, että hän tarkoittaa heitä molempia.*] ... tekin herra nähköön olette ehkä kartuttaneet varantoani. (Emt: 36.)

30.

ESTRAGON: Tuota ... tähän olette lopettanut ... tuota ... ettehan te tarvitse ... tuota ... luita, herra?

VLADIMIR: [*kauhistineena.*] Etkö olisi voinut odottaa.

POZZO: Ei, ei, on aivan oikein kysyä. Tarvitsetko minä luita? [*Kääntelee niitä ruoskankärjellä.*]

Henkilökohtaisesti minä en tarvitse niitä enää. [ESTRAGON *astuu lähemmäksi luita.*] Mutta ...

[ESTRAGON *pysähtyy heti.*] ... mutta teoriassa luut kuuluvat kantajalle. Sen vuoksi on kysyttävä

häneltä. [ESTRAGON *kääntyy LUCKYYN päin, epäröi.*] Kysykää, kysykää, älkää pelätkö, kysykää häneltä, kyllä hän sanoo.

[ESTRAGON *menee LUCKYN luo, pysähtyy hänen eteensä.*]

ESTRAGON: Herra ... anteeksi, herra ...

POZZO: Sinulle puhutaan, sika! Vastaa! [ESTRAGONILLE.] Kysykää häneltä uudestaan.

ESTRAGON: Anteeksi, herra, luut, ettehan halua luita?

[LUCKY *tuijottaa pitkään ESTRAGONIA.*]

POZZO: [*Riemastuneena.*] Herra! [LUCKY *painaa päänsä alas.*] Vastaa! Haluatko sinä ne vai et?

[LUCKY *on hiljaa.*ESTRAGONILLE.] Ne ovat Teidän. [ESTRAGON *syöksyy luiden kimppuun, ottaa ne maasta ja alkaa jyrsiä niitä.*] – – (Emt: 33–34.)

31.

POZZO: – – Ehkä minä en ole erityisen humaani, mutta mitä väliä sillä on? – – (Emt: 36.)

32.

POZZO: [*Äkkiä raivostuneena.*] Etkö ole tarpeeksi kiusannut minua kirotulla ajallasi? Tämä on sietämätöntä! Milloin! Milloin! Päivä kuin päivä, eikö se riitä sinulle, eräänä päivänä hänestä tuli mykkä, eräänä päivänä minusta tuli sokea, eräänä päivänä meistä tulee kuuroja, eräänä päivänä me synnyimme, eräänä päivänä me kuolemme, samana päivänä, samalla sekunnilla, eikö tämä riitä sinulle?

[*Rauhallisemmin.*] He synnyttävät hajareisin haudan yllä, valo välähtää hetken, sitten on jälleen yö. – –
(Emt: 117.)

33.

POZZO: Heräsin eräänä loistavana päivänä sokeana kuin Fortuna. [*Tauko.*] Minusta tuntuu joskus kuin olisin unessa. (Emt: 113.)

34.

VLADIMIR: Minne te täältä menette?

POZZO: Eteenpäin. – – (Emt: 116.)

35.

POZZO: Ottakaa huomioon, että minä olisin yhtä hyvin voinut olla hänen housuissaan ja hän minun. Ellei sattuma olisi halunnut toisin. Kullakin osansa. (Emt: 39.)

36.

POZZO: – – minä en aja häntä pois, niinkuin olisin voinut tehdä, tarkoitan, etten potkaise häntä perseeseen, vaan hyväsydämisyydessäni vien hänet markkinoille, missä toivon saavani hänestä hyvän hinnan. Totuus on se, että tuollaisia otuksia ei voi ajaa pois. Parasta olisi tappaa ne. (Emt: 39.)

